

*Гльєнко А.Б., директор,
Національний військово-історичний музей
України (м. Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5450-8729>*

*Шупік Є.О., старший науковий співробітник,
Національний військово-історичний музей
України (м. Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9243-2817>*

*Шатілов Є.В., науковий співробітник,
Національний військово-історичний музей
України (м. Київ, Україна)
ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8704-5708>*

ВИСВІТЛЕННЯ ВОЄННОЇ ІСТОРІЇ УКРАЇНИ У ЕКСПОЗИЦІЇ НАЦІОНАЛЬНОГО ВІЙСЬКОВО-ІСТОРИЧНОГО МУЗЕЮ УКРАЇНИ (2014–2020 рр.)

У статті розглядається експозиція Національного військово-історичного музею України та його філію у контексті військово-історичного нарративу, що ретранслюється колективом музею у 2014–2020 рр. На основі сучасних теоретико-методологічних підходів до музейної діяльності аналізуються принципи побудови експозиції, виходячи із суспільного запиту, а ключовий нарратив орієнтований на відвідувача. Визначено, що сучасна суспільно-політична ситуація та нові підходи до музейної справи істотно трансформували експозиційну діяльність НВІМУ та його філій у 2014–2020 рр.

Ключові слова: музей, НВІМУ, воєнна історія, експозиція, Українська революція, АТО, ООС, війна на Сході України.

Постановка проблеми. З другої половини ХХ ст. у світі невинно триває трансформація у сфері музейної справи. Нові напрями у дослідженнях та репрезентації історії, такі як «нова соціальна історія», «публічна історія» розглядали минуле крізь призму спільнот та окремих громадян, а не таких значних утворень як держава чи нація. Відхід від традиційного пафосу, прагнення ділити історичних акторів на позитивних і негативних, а історичні процеси на успішні та негативні, нажаль, зовсім не зачепив українські музеї радянської доби. Зовсім інакше ситуація складалась із сферою військово-музейної

справи — цей напрям активно розвивався вже після розпаду СРСР та орієнтувався на особливі завдання. Провідною установою у військовій музейній системі України став Центральний музей Збройних Сил України, який у 2010 р. був реорганізований у Національний військово-історичний музей України. Його діяльність у 2014–2020 рр. пов'язана із висвітленням протидії ЗСУ збройній агресії Росії і значною суспільною увагою до вищезгаданих процесів, дозволила успішно поєднати практики сучасної музейної справи із утіленням політики Міністерства Оборони України із військово-патріотичного вихо-

вання військових та комунікації з громадянами.

Актуальність даного дослідження полягає у тому, що у статті здійснена перша спроба проаналізувати діяльність Національного військово-історичного музею України та його філій крізь призму сучасних практик і підходів до музейної справи. Аналіз роботи музею, його експозиції виходячи із сучасних концепцій функціонування таких установ є важливим для здійснення довготривалого планування, моніторингу актуального стану музею та зразком для оцінки своєї діяльності іншими військовими музеями.

Історіографія проблеми. У різний період часу проблему функціонування військових музеїв України у новітню добу розглядали у своїх дослідженнях В. Машталір, В. Бойко, Т. Куцаєва, Я. Пасічко [4, с.188], Л. Гріффен, В. Константинов, а організація діяльності Національного військово-історичного музею України, структура та концепція експозиції знайшли відображення у роботах Л. Міненко, В. Карпова, Л. Тарасенко [6, с. 602]. Більшість з цих робіт розглядають широке коло проблем, пов'язаних з діяльністю військових музеїв, як от створення такої установи [8, с. 4], взаємодія з відвідувачами [3, с. 135], зв'язок музеїв незалежної України із попередниками часів Російської імперії та СРСР та музеями закордонними [2, с. 8], культурно-музеезнавчий аспект формування військово-історичних музеїв [1, с. 48] та їхнє місце у системі інших українських музеїв [5, с. 92]. У той же час у згаданих дослідженнях майже не приділено уваги функціонуванню музейних установ у контексті новітніх підходів до їхньої діяльності, за виключенням статті Л. Міненко, яка, утім, бере за основу дані до 2014 р. включно, що лише частково відповідає визначеним нами хронологічним рамкам [7, с. 94].

Мета роботи полягає у висвітленні воєнної історії України у експозиціях музею та його філій, з'ясування концептуальних принципів їх побудови та визначення ключового нарративу, орієнтованих на відвідувачів з урахуванням сучасних теоретико-методологічних підходів до музейної справи.

Виклад основного матеріалу. Згідно «Інструкції з організації діяльності військових музеїв, музеїв (кімнат) бойових традицій у Збройних Силах України» від 10.07.2019 р. серед завдань, що поставлені перед військовими музеями є: «цілеспрямоване й об'єктивне відображення в експозиції військово-історичних та соціальних процесів, подій та явищ», тобто, військовий музей є не просто сукупністю наочних зразків техніки, спорядження та артефактів, а і платформою для демонстрації військово-історичних процесів на тлі соціальних. Суспільно-політичний контекст є надзвичайно важливим для розуміння ключових етапів трансформації військової традиції та розбудови національних збройних сил. Об'єктивне їх висвітлення йде частково у розріз із сучасними практиками організації музейної справи, що навпаки, фокусуються на суб'єктивному досвіді. Утім, у Національному військово-історичному музеї України компонуються як традиційні підходи так і новітні. Найперше, у структурі музею прикметним є виокремлення центрального історичного нарративу (експозиція у м. Києві) та регіональних (філії НВІМУ). Завдяки такому поділу філії мають можливість висвітлювати актуальні питання регіональної військово-історичної спадщини, що робить контекст музейної експозиції зрозумілим для місцевих мешканців.

Водночас, слідування цілісній концепції забезпечується наявністю спільних сюжетів у експозиціях — до таких відносяться виставки, присвячені протидії російській агресії у зоні АТО (ООС). Більше про спе-

цифіку експозицій філій йтиметься нижче. У експозиції київського відділу важливою особливістю є структура експозиції, що являє собою лінійний сюжет розвитку військових формацій на території сучасної України від раннього залізного віку до сучасності. Кожна виставка відображає не тільки актуальні тенденції у військовому регіональній того чи іншого періоду, але і стосується окремого періоду становлення української державності. Водночас, усі сегменти є самодостатніми наративами, у кожному з яких використовується своє концептуальне та художнє рішення: воно має занурити відвідувача у контекст епохи, показати її визначні риси. Так, у частині експозиції, присвяченій періоду від найдавніших часів до кінця XVIII ст., використані моделі у повний зріст, які є достовірними зображеннями історичних діячів того часу з репліками одягу та зброї — відвідувач співставляє ці зразки із автентичними археологічними знахідками, представленими у вітринах виставки. У виставці, що присвячена українцям у арміях імперій у XIX ст., роль основної ланки, що пов'язує відвідувачів із історичними реаліями є зразки воєнної форми — репліки та реальні, завдяки яким можна оцінити тодішню військово-політичну ситуацію, коли наші співвітчизники були змушені вдягати мундири багатьох воюючих армій. У частині експозиції, що присвячена XX ст., завдання полягає не тільки у зануренні відвідувачів у існуючі тоді воєнні реалії, а й у тому, щоб зробити акцент на тягlostі традицій у Збройних Силах та витоках сучасного конфлікту на Сході України із радянського/російського експансіонізму XX-XXI ст. Першому завданню служать масштабні макети та реконструкції, як от «бій на заводі «Арсенал» у січні 1918 р. та реконструкція ДОТу Київського укріпленого району, який у 1941 р. брав участь у боях з нацистами. Тягlostь

традицій українських збройних формацій у XX ст. відображають зразки української символіки доби Української революції — на завершення цієї частини експозиції відвідувач наочно може оцінити вплив символіки на представлені в усій повноті знаки розрізнення сучасних Збройних Сил України [10, с. 17–19]. І, нарешті, перехід до експозиції «Збройні Сили на захисті суверенітету, територіальної цілісності та незалежності України» не є раптовим — усе завдяки акценту на дії СРСР у Холодній війні, коли українці-військові Радянської армії, протиставилися українцям, які служили у арміях сучасних країн НАТО, а також перебували у локальних конфліктах кінця XX – поч. XXI ст. у Абхазії, Ічкерії, Грузії. Виставка ж, присвячена протидії російській агресії на Сході України, що хронологічно починається з подій Революції Гідності та, фактично, має відкриту другу хронологічну межу, бо подія продовжується, прекрасно втілює сучасне розуміння історичної музейної експозиції: вона відображає різні досвіди (військові, добровольці, мирні жителі, сепаратисти, російські агресори), увага фокусується на суб'єктивному досвіді українських захисників — ці окремі історії є частиною ширшого наративу збройного вторгнення та протидії йому і емоційним апогеєм тут виступає трагедія під Іловайськом. Артефакти, що лягли в основу виставки були вивезені з окупованих територій учасниками гуманітарного проекту ЗС України «Евакуація-200» разом з тілами загиблих військових — ряд деталей навколо, підсилених відео- та аудіорядом занурюють відвідувачів у реальність «апофеозу війни», що оточувала пошуковців. У 2019 р. експозицію поповнив перший варіант Книги Пам'яті загиблих — як символ нової ідеї вшанування українських воїнів, коли проговорюється ім'я кожного і особисті історії не ховаються у суху статистику втрат [10, с. 26].

Фото 1. Фрагмент виставки НВІМУ «Збройні Сили на захисті суверенітету, територіальної цілісності та недоторканості України», 2018

Волинський регіональний музей українського війська та військової техніки (м. Луцьк). Створений 18 березня 1999 р. на базі військового містечка. Експозиція розміщена у 4-х залах та на відкритому майданчику. Темою трьох залів є участь волинян в АТО-ООС. Тут представлені предмети, зібрані науковцями НВІМУ безпосередньо на Сході України. Зокрема зберігається бойовий Прапор 51-ї окремої механізованої бригади. Експозиція четвертої зали присвячена подіям Першої та Другої світових та холодної воєн. Важ-

ливу частину експозиції музею складає виставка військової техніки та озброєнь на відкритому майданчику. Представлена бронетехніка, артилерійське озброєння, лінійка зенітно-ракетних комплексів, інженерна техніка та авіація, загалом 57 зразків техніки від періоду Другої світової війни до сьогодення. Експозиція музею має виражену регіональну спрямованість, висвітлює участь уродженців Волині у війнах 20 століття та російсько-українській війні, популяризує військову історію краю [10, с. 35–36].

Фото 2. Майданчик з військовою технікою просто неба
(фото з архіву НВІМУ)

Музей Ракетних військ стратегічного призначення (смт. Побузьке, Кіровоградська обл.). Процес ліквідації ядерної зброї в Україні викликав необхідність музеєфікації історично значущих військових об'єктів та їх музеєфікації. 1 березня 2001 р. було створено Музей РВСП на базі 309-го ракетного полку 46-ї ракетної дивізії. Унікальність музею полягає в тому, що це єдине місце в Україні, де було збережено і музеєфіковано цілісний комплекс підземного командного пункту та пускової ракетної шахти з інфраструктурою та елементами обладнання. Експозиція 5 залів знайомить відвідувачів з передумовами створення та основними етапами історії Ракетних військ стратегічного призначення на теренах України, показує структуру та озброєння 43-ї ракетної армії, розповідає про ліквідацію ракетно-ядерних озброєнь в Україні та наслідки використання такої зброї на прикладі Японії 1945 р. Окремі зали присвячені історії Другої світової війни, зокрема 188-й стрілецькій дивізії та сучасним Збройним Силам України і ро-

сійсько-українській війні. Експонуються прилади, устаткування, зброя, речові та документальні матеріали. Екскурсія продовжується в командному пункті ракетного полку, до якого відвідувач потрапляє через потерну та ліфт. Продовження огляду — холодильний центр та шахтна пускова установка для запуску 3-ступеневої ракети РС-22 з максимальною дальністю стрільби понад 10 000 км. На відкритих майданчиках зібрано потужну колекцію техніки та озброєнь, багато зразків є унікальними. Тематично техніка поділена на експозиції просто неба: «Макет найпотужнішої в світі міжконтинентальної балістичної ракети РС-20В (SS-18 «SATAN»); «Спеціальна техніка для забезпечення постійної бойової готовності РВСП та транспортування ракетного озброєння»; «Транспортно-перевантажувальне обладнання»; «Експозиція авіаційного та ракетного озброєння»; «Сучасна бойова авіація»; «Військово-морське озброєння»; «Майданчик зенітно-артилерійського озброєння та бронетехніки» [10, с. 42–43].

Фото 3. Вид на музей РВСП з висоти пташиного польоту
(фото: Українська правда)

Музей «Герої Дніпра» (м. Івано-Франківськ). Створений 2 серпня 1966 р. як музей бойової слави 38-ї армії. Назва «Герої Дніпра» отримана в посвяду подвигу воїнів 38-ї армії при форсуванні Дніпра 1943 р. Будівля музею є частиною військового містечка, зведеного наприкінці 19 ст. Експозиція розміщена у 12 залах і тематично має регіональну спрямованість. Хронологія огляду від Київської держави та Галицько-Волинського князівства до наших днів. Основна частина експозиції присвячена радянській 38-й армії та Другій світовій війні. Відзначимо діораму «Подвиг на Дніпрі» (живописне полотно — 65 м², предметний план — 38 м²). Вона розповідає про форсування р. Дніпро у 1943 р. та озвучена відомим диктором Ю. Левітаном.

Діорама з її технічними засобами є унікальним експонатом і цікавим взірцем радянського живописного мистецтва та пропаганди. Окреме місце експозиції займає розділ, що висвітлює сучасні військові дії на сході країни через призму участі прикарпатських бійців. Доповнює експозицію багата колекція зразків стрілецької зброї, інженерних та артилерійських боєприпасів, спорядження, засобів зв'язку. Задля оновлення тематичної спрямованості музею та пожвавлення зацікавленості відвідувача до національної військової історії, створено розділи про перебіг Першої світової війни, польсько-української війни 1918–1919 рр., польсько-більшовицької війни 1920 р. з акцентом на події, що відбувалися на Прикарпатті [10, с. 57–60].

Фото 4. Зала, що висвітлює перебіг Другої світової війни на території України (фото з архіву НВІМУ)

Меморіальний комплекс «Пам'яті героїв Крут» (с. Пам'ятне, Чернігівська обл.). У серпні 2006 р. за 800 метрів від станції Крути урочисто відкрили меморіал, а 2008 р. було створено музей у залізничних вагонах. Мета комплексу — висвітлити бій під Крутами в контексті Української революції 1917–1920 рр.; сприяти формуванню національної свідомості; бути центром патріотичного виховання молоді. Експозиція розміщена у 5 залізничних вагонах та на відкритому майданчику. Виходячи з того, що матеріальних артефактів, безпосередньо пов'язаних з місцем бою під Крутами наразі не знайдено, в експозиції переважають візуальні матеріали, фотокопії, зразки уніформи та озброєння, що у комплексі із самими вагонами та залізничним складом занурюють відвідувача в епоху. Музей розповідає про ключові події Української революції 1917 р., створення українських збройних формувань, початок боротьби УНР за незалежність, бій під Крутами та подальшу боротьбу України за державну

незалежність. Представлені документальні свідчення, що герої Крут були прикладом для наступних поколінь українських патріотів. Цікавим експонатом є один з вагонів, що був призначений для санітарної обробки вояків та їхнього одягу. У останньому вагоні розміщена виставка-реквієм «Герої не вмирають», присвячена 18–19-річним юнакам, які загинули на російсько-українській війні. Тут представлені артефакти із зони АТО(ООС). Музей проводить паралелі між тогочасною та сучасною молоддю у її прагненні боронити власну державу. На відкритому майданчику розташовано великогабаритні експонати: залізничні вагони, та відкриті платформи з гарматами та паротяг. Ансамбль Меморіального комплексу складається з монумента героям Крут — 10-метрової колони, встановленої на кургані, каплиці, скульптурної композиції «Шинель». Щорічно 29 січня тут проходять масштабні патріотичні меморіальні заходи на вшанування крутянців [10, с. 66–68].

Фото 5. Загальний вигляд меморіалу музею. Автор — А. Гайдамака
(фото: Андрій Швачко)

Музей важкої бомбардувальної авіації (м. Полтава). Створений 11 квітня 2016 р., розташований на території аеродрому та військового містечка. Діяльність музею направлена на збереження, вивчення та використання пам'яток, що пов'язані з розвитком важкої бомбардувальної авіації, висвітлення подій за участю авіації у Першій та Другій світових війнах та війни з російськими окупантами на сході України. Експозиція, розміщена в 13 залах, висвітлює історію військового аеродрому Полтава, створення та історію 13-ї гвардійської важкої бомбардувальної авіаційної дивізії. Участь дивізії в Другій світовій війні та повоєнну службу окремих авіаполків, включно з участю у ядерних випробуваннях та війні в Афганістані. Розкрита тема радянсько-американського співробітництва під час проведення військової стратегічної повітряної операції «Френтік» у 1944 р. Доповнюється тематика участі авіаторів ЗС України в бойових діях в зоні прове-

дення АТО (ООС). Зокрема діє виставка «Блокпост пам'яті. Полтава». Також в експозиції відображена діяльність 8-ї окремої санітарно-автомобільної роти. На території встановлені зразки бронетехніки та зенітно-артилерійського озброєння, інженерна техніка. На літовищі представлено велику колекцію авіатехніки: лінійки винищувачів «Су» та «МіГ», гелікоптери, макети авіаційних бомб (від 50 кг до 9 т), колекція авіаційних двигунів. Однак головними експонатами музею є важкі бомбардувальники Ту-16 Р, Ту-22 КП, Ту-95 МС, Ту-22 МЗ та єдиний у світі музейний експонат — бомбардувальник Ту-160. Частина літаків доступна до огляду зсередини. Функціонування елементів внутрішнього обладнання, а також фахові екскурсії співробітників, частина з яких безпосередньо проходила службу на подібних літаках, посилюють відчуття особистого занурення відвідувачів в історію важкої бомбардувальної авіації [10, с. 75–80].

Фото 6. Літак Ту-160 — єдиний музейний експонат світу в експозиції МВБА (фото з архіву НВІМУ)

Центральний військово-морський музей України (м. Київ). Військово-морська тематика була репрезентована у двох кримських філіях НВІМУ. Базою музейного комплексу «Балаклава» стали секретні об'єкти періоду холодної війни — підземний завод з ремонту підводних човнів та арсенал ядерної зброї, збудовані в 1961 р. У Балаклавській бухті м. Севастополь. Відкриття філії відбулось 1 червня 2003 р. 4 липня 2010 р. У м. Севастополь відкрилась ще одна філія НВІМУ — Військово-морський музей України. Створений на базі Михайлівської батареї — фортифікаційної споруди середини ХІХ ст. Але з початком російської агресії в АР Крим, музей було переведено у м. Одеса. ЦВММУ сьогодні не має власного приміщення, керівництвом вживаються заходи зі фор-

мування фондів. Основною діяльністю філії є експедиційна робота. Нині розроблено програму наукового дослідження та музеєфікації близько 3000 об'єктів підводної спадщини, що затонули в водах України (кораблі, військово-повітряна техніка та бронетехніка тощо). У 2019 р. створено окрему експозицію присвячену розвитку військово-морської справи на території України від античності і середньовіччя до сучасності у НВІМУ. Розроблено проект «Острів Майський» (Науково-дослідна база і Лабораторія з консервації та реставрації підводних артефактів на о. Первомайський)». Ведеться постійна робота з формування електронного ресурсу «Науковий реєстр нововідкритих об'єктів підводної культурної спадщини України» тощо [10, с. 86–88].

Фото 7. Сухий док, призначений для проведення ремонту підводних човнів (фото з архіву НВІМУ)

Таким чином, проблема впровадження сучасних практик створення музейних експозицій та виставок у військових музеях України не стала об'єктом уваги дослідників. Попри це, на прикладі експозиційної діяльності Національного військово-історичного музею України та його філій у 2014–2020 рр. можна констатувати впровадження методик, притаманним сучасним музеям: орієнтованість на суспільний запит, акцент на зв'язках між частинами експозиції, виставками за допомогою художнього рішення, відвідувачам пропонується осмислити реалії історичних періодів не у вигляді догми, а крізь призму індивідуального досвіду солдат воюючих армій,

не просто дізнатись про події військової історії, а прожити їх, зануритись у них. Проте, що НВІМУ, разом із філіями, зберігає класичну компоновку експозиції за хронологічним і тематичним принципами, реекспозиція 2018–2019 рр. дозволила зробити крок вперед у застосуванні новітніх музейних методик. Філії музею, попри оригінальну експозицію з регіональним або тематичним контекстом, утім, несуть ті самі сенси, що і центральна експозиція: зокрема, виставки про участі місцевих мешканців у протидії російській агресії поєднують регіональні відділи з центральним музеєм НВІМУ, де ця частина експозиції є однією з найважливіших і найактуальніших.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ ТА ЛІТЕРАТУРИ

1. Машталір В.В. Культурно-музезнавчий аспект формування військово-історичних музеїв в Україні // Питання історії науки і техніки. — 2015. — № 4. — С. 48–61.
2. Бойко В. П. Українські комбатанти — організатори військово-історичних музеїв / В. П. Бойко // Historical and Cultural Studies. — 2014. — Volume 1, number 1. — P. 7–11.

3. Куцаєва Т. Музейний відвідувач: хто він? (Аналіз соціально-музейного опитування відвідувачів Меморіального комплексу «Національний музей історії Великої Вітчизняної війни 1941–1945 років» у 2009–2010 рр.) // Військово-історичний меридіан. Електронний науковий журнал. Спецвипуск, 2013. — С.135–143.
4. Пасічко Я. Аналіз роботи Національного музею історії України у Другій світовій війні з наукового комплектування за 2019 рік // Військово-історичний меридіан. Електронний науковий журнал. Вип. 1 (27), 2020 — С. 186–209.
5. Грифен Л.О., Константінов В.О. Система технічних музеїв в Україні // Праці Центру пам'яткознавства: Зб. наук. пр. — 2009. — Вип. 16. — С. 91–102.
6. Тарасенко Л.П. Практична реалізація педагогічних можливостей Національного військово-історичного музею України // Науковий вісник Національного музею історії України, № 3(2018). — С.601–609.
7. Міненко Л. Музейний адміністративний менеджер // Науково-практична конференція в НАКККиМ «Музейна справа та освіта в Україні», 2014. Збірник матеріалів конференції — С. 92–102.
8. Карпов В. Музейна справа у Збройних Силах України (1996–2006). — Київ, 2017. — 96 с.
9. Наказ «Про затвердження Інструкції з організації діяльності військових музеїв, музеїв (кімнат) бойових традицій у Збройних Силах України» № 374 від 10.07.2019 р. — [Інтернет-джерело]: режим доступу <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0864-19#Text>.
10. Узагальнена концепція Національного військово-історичного музею України та його філій. — Київ, 2020. — 89 с.

REFERENCES

1. Mashtalir V.V. Kulturno-muzeieznavchy aspekt formuvannia viiskovo-istorychnykh muzeiv v Ukraini // Pytannia istorii nauky i tekhniki. — 2015. — № 4. — S. 48–61.
2. Boiko V. P. Ukrainski kombatanty — orhanizatory viiskovo-istorychnykh muzeiv / V. P. Boiko // Historical and Cultural Studies. — 2014. — Volume 1, number 1. — P. 7–11.
3. Kutsaieva T. Muzeinyi vidviduvach: khto vin? (Analiz sotsialno-muzeinoho opytuvannia vidviduvachiv Memorialnoho kompleksu «Natsionalnyi muzei istorii Velykoi Vitchyznianoii viiny 1941–1945 rokiv» u 2009–2010 rr.) // Viiskovo-istorychnyi merydian. Eektronnyi naukovyi zhurnal. Spetsvypusk, 2013. — S.135–143; 4. Pasichko Ya. Analiz roboty Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy u Druhii svitovii viiny z naukovoho komplektuvannia za 2019 rik // Viiskovo-istorychnyi merydian. Eektronnyi naukovyi zhurnal. Vyp. 1 (27), 2020 — S. 186–209.
5. Hriffen L.O., Konstantinov V.O. Systema tekhnichnykh muzeiv v Ukraini // Pratsi Tsentru pam'iatkoznavstva: Zb. nauk. pr. — 2009. — Vyp. 16. — S. 91–102.
6. Tarasenko L.P. Praktychna realizatsiia pedahohichnykh mozhlyvostei Natsionalnoho viiskovo-istorychnoho muzeiu Ukrainy // Naukovyi visnyk Natsionalnoho muzeiu istorii Ukrainy, № 3(2018). — С.601–609.
7. Minenko L. Muzeinyi administratyvnyi menedzher // Naukovo-praktychna konferentsiia v NAKKКиМ «Музейна справа та освіта в Україні», 2014. Zbirnyk materialiv konferentsii — S. 92–102.

8. Karpov V. Muzeina sprava u Zbroinykh Sylakh Ukrainy (1996–2006). — Kyiv, 2017. — 96 s.
9. Nakaz «Pro zatverdzhennia Instruksii z orhanizatsii diialnosti viiskovykh muzeiv, muzeiv (kimnat) boiovykh tradytsii u Zbroinykh Sylakh Ukrainy» № 374 vid 10.07.2019 r. — [Internet-dzherelo]: rezhym dostupu <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z0864-19#Text>.
10. Uzahalnena kontseptsiia Natsionalnoho viiskovoistorychnoho muzeiu Ukrainy ta yoho filii. — Kyiv, 2020. — 89 s.

Iliencko A.B., director,

*the National Military History Museum of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-5450-8729>

Shupik E.O., senior researcher,

*the National Museum of Military History of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-9243-2817>

Shatilov E.V., researcher,

*the National Museum of Military History of Ukraine
(Kyiv, Ukraine)*

ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-8704-5708>

COVERAGE OF UKRAINIAN MILITARY HISTORY IN THE EXHIBITION OF THE NATIONAL MUSEUM OF MILITARY HISTORY OF UKRAINE (NVIMU) (2014–2020)

This article examines the exposition of the National Museum of Military History of Ukraine and its branches in the context of the military history narrative, which is relayed by the museum staff in 2014–2020. The authors analyze the principles of construction of the exposition on the basis of modern theoretical and methodological approaches to museum activities and the conceptual foundations of coverage of the military history of Ukraine in NVIMU. Based on public demand, the key narrative is visitor-oriented. The specificity of museum formations in the structure of the Ministry of Defense of Ukraine is that most of them originated on the basis of military units and relay military history in the context of longevity and heredity of traditions from the Soviet army to the Armed Forces of Ukraine. Russia's aggression against Ukraine in 2014 has become a powerful factor in rethinking national military history and changing conceptual approaches to its reflection in museum exhibits. The authors cover the main thematic content of the museum expositions of the NVIMU and its branches in the context of these changes, reveal the specifics of all museum institutions in the structure of NVIMU. It's determined that the current socio-political situation, new approaches to museum work and the vision of the museum's role in society have greatly influenced the transformations in the activities of the NVIMU and its branches in 2014–2020.

Keywords: *museum, NVIMU, military history, exposition, Ukrainian revolution, Anti-Terrorist operation, Joint Forces Operation, War in the East of Ukraine*